

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Коцун Л.О.

кандидат біологічних наук, доцент;

Сухомлін К.Б.

доктор біологічних наук, професор;

Кузьмішина І.І.

кандидат біологічних наук, доцент;

Коцун Б.Б.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Безсмертна О.О.

кандидат біологічних наук, асистент,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

Навчально-науковий центр «Інститут біології»

ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ЛАНДШАФТНОГО ЗАКАЗНИКА МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ «ОБРІЧКИ» (МАНЕВИЦЬКИЙ РАЙОН, ВОЛИНСЬКА ОБЛАСТЬ, УКРАЇНА)

В спектрі охорони унікальних ландшафтів Західного Полісся у 2014 році науковцями кафедр ботаніки та зоології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки були обстежені кв. 12-14 Черевахського лісництва державного підприємства «Маневицький лісгосп». Територія відзначається низьким рівнем антропогенного впливу, через її східну частину протікає річка Череваха, а у кв.12 б'ють джерела (місцева назва – «обрічки»), що живлять оточуючі болота та струмками впадають в річку.

Ботанічну та созологічну цінність на досліджуваній території становить *Picea abies* (L.) Karst. [2], яка тут має природне походження і перебуває на південній межі ареалу. *P. abies* входить переважно до складу чорновільхових, березових, рідше соснових угруповань. Між лісовими та болотними масивами трапляються і монодомінантні острівні локалітети *P. abies*. Такі темнохвойні угруповання Полісся в Україні внесені до «Зеленої книги України» [1, с. 155–156]. Про важливість охорони темнохвойних угруповань Полісся вказує у своїй роботі «Острівні ялинники Українського Полісся (Еколого-ценотичні особливості та наукові основи охорони)» завідувач відділу природної флори Національного ботанічного саду імені М.М.Гришка, доктор біологічних наук Віктор Іванович Мельник [2]. Він зазначає, що «в умовах інтенсивного антропогенного впливу на природне середовище автохтонній ялині європейській, яка займає лише 0,05% лісопокритої площі Українського Полісся, загрожує випадіння з видового складу природної флори рівнинної частини України» [2, с. 4].

З ялинниками пов'язаний рідкісний бореальний вид, занесений до «Червоної книги України» *Lycopodium annotinum* L. [4, с. 18]. Тут трапляється ще одна рослина з Червоної книги – *Platanthera bifolia* (L.) Rich. [4, с. 212], регіонально рідкісний вид *Rhynchospora alba* (L.) Vahl [3, с. 9–10] та неморальний європейський вид лучно-чагарникових угруповань, що потребує охорони на регіональному рівні – *Sarothamnus scoparius* (L.) Koch.

На території дослідження переважають вільхово-ялинові ліси, де у першому ярусі зростає *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn., у другому – *P. abies*. У монодомінантних деревостанах *P. abies* підлісок відсутній. У «вікнах» трапляються куртини з підростом *P. abies*. В другому ярусі поширені *Frangula alnus* Mill., *Corylus avellana* L., *Rubus idaeus* L., *Sambucus nigra* L. та *S. racemosa* L., зрідка трапляються *Juniperus communis* L., *Sorbus aucuparia* L., *Euonymus verrucosa* Scop., *Daphne mezereum* L., *Rubus nessensis* W.Hall., *Salix aurita* L., *S. caprea* L., поодинокі трапляються *Rhamnus cathartica* L. та *Sarothamnus scoparius*. В трав'янисто-чагарничковому ярусі домінують *Vaccinium myrtillus* L., *Oxalis acetosella* L., *Rhodococcum vitis-idaea* (L.) Avr., *Agrostis canina* L., *Oxalis acetosella* L., *Athyrium filix-femina* (L.) Roth, *Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn., *Chelidonium majus* L., *Luzula pilosa* (L.) Willd., *Poa angustifolia* L., *Majanthemum bifolium* (L.) F.W.Schmidt, *Equisetum sylvaticum* L., *Urtica dioica* L., рідше трапляються *Lycopodium annotinum* та *L. clavatum* L., *Calluna vulgaris* (L.) Hull., *Ledum palustre* L., *Trientalis europaea* L., *Dryopteris filix-mas* (L.) Schott. Видовий склад адвентивних видів незначний і трапляються вони переважно на узліссі та в місцях вирубок (*Artemisia absinthium* L., *Lactuca serriola* L., *Oenothera biennis* L.).

На досліджуваній території зустрічаються рідкісні види тварин – *Ciconia nigra*, *Milvus milvus*, *Tetrao tetrax*, *Tetrao urogallus*, *Grus grus* та *Lutra lutra*. Лише в автохтонних ялинниках гніздяться в Українському Поліссі такі види птахів, як *Milvus milvus*, *Loxia curvirostra*, *Regulus regulus* [4]; тут зустрічаються регіонально рідкісні види: *Camponotus heiculeanus* та *Gaurotites wasastjernai*.

Пропонована до заповідання територія є типовим біоценозом Волинського Полісся із мінімальним ступенем антропогенного впливу, що визначає її унікальність. Крім того, наявність на досліджуваній території острівних ялинників та пов'язаних з ними рідкісних видів рослин та тварин дає підстави пропонувати надання дослідженій території статусу ландшафтного заказника місцевого значення «Обрічки» площею 189,5 га.

Список використаних джерел:

1. Зелена книга України / [під заг. ред. члена-кореспондента НАН України Я.П. Дідуха]. – К.: Альтерпрес, 2009. – 448 с.
2. Мельник В.І. Острівні ялинники Українського Полісся (Еколого-ценотичні особливості та наукові основи охорони). – К.: Наук. думка, 1993. – 103 с.
3. Офіційні переліки регіонально рідкісних рослин адміністративних територій України (довідкове видання) / укладачі: Т.Л. Андрієнко, М.М. Перегрим. – К.: Альтерпрес, 2012. – 148 с.
4. Червона книга України. Рослинний світ / [за ред. Я.П. Дідуха]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 900 с.
5. Червона книга України. Тваринний світ / [за ред. І.А. Акімова]. – К.: Глобалконсалтинг, 2009. – 600 с.